

KÄKIJÄRVEN LINNUSTO-, VIITASAMMAKKO- JA SUDENKORENTOSELVITYS

Mänttä-Vilppula, Kolho

Aallokas Oy

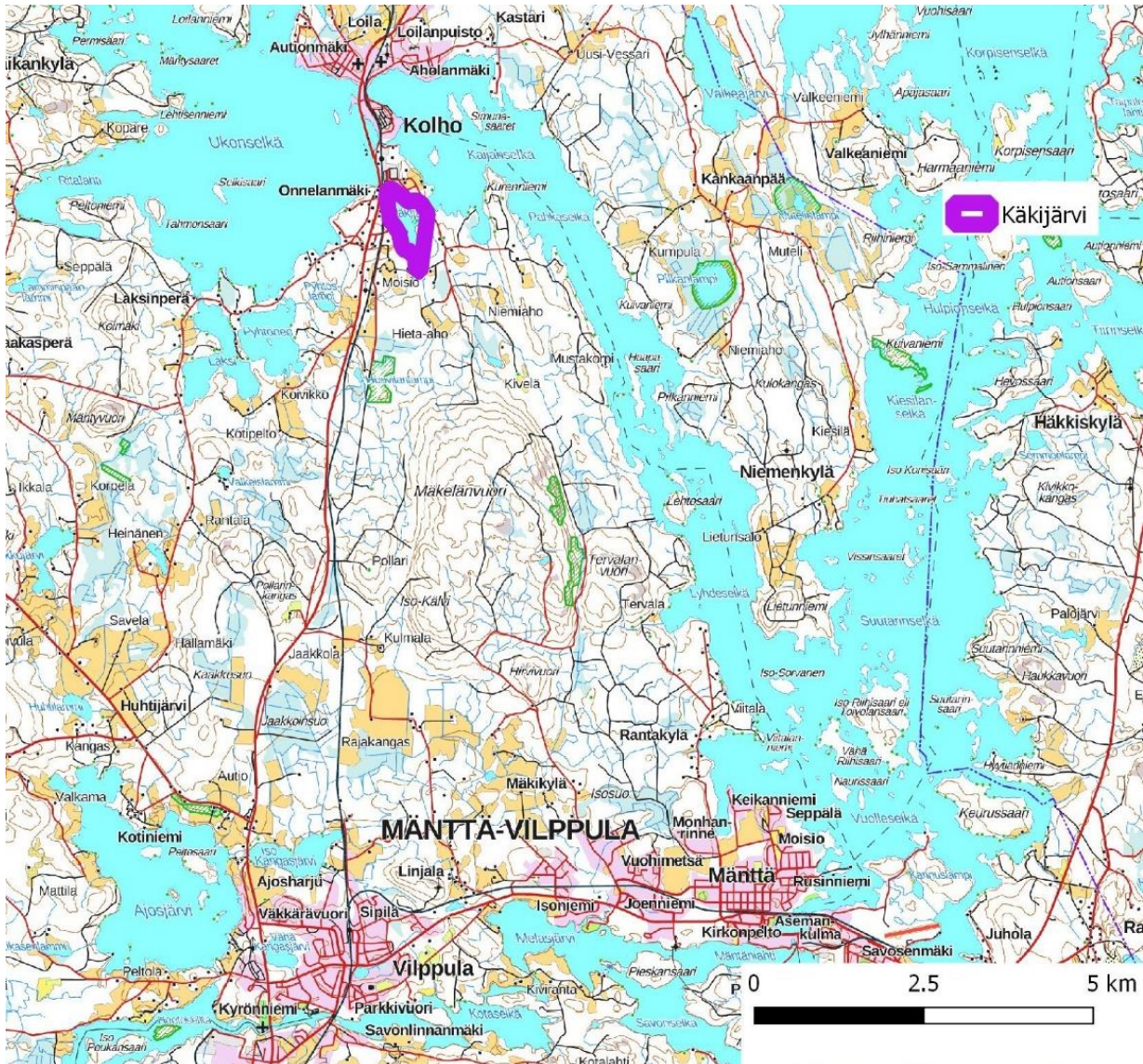
Matti Aalto

www.aallokas.fi

2022

1. Johdanto ja menetelmät

Työn tarkoituksena oli selvittää Mänttä-Vilppulan Käkijärven (kuva 1) pesimälinnusto sekä viitasammakoiden ja luontodirektiivin IV-liitteen sudenkorentojen esiintyminen. Ohessa havainnoitiin muuttolinnustoa ja muita lajiryhmiä. Tuloksia myös verrattiin aiempien vuosien havaintoihin. Selvitys tehtiin järvelle suunniteltavaa lintuvesikunnostusta varten.

Kuva 1. Käkijärven sijainti. (pohjakartta: Maanmittauslaitos 8/2022)

Käkijärvelle suoritettiin kahdeksan maastokäyntiä kesäkaudella 2022 (taulukko 1). Sää oli hyvä kaikilla käynneillä. Maastotöistä ja raportoinnista vastasi kokenut luontoselvittäjä Matti Aalto (FM, ympäristötieteet). Lintuja laskivat myös kokeneet lintulaskijat Ari Aalto ja Lassi Kangasmäki.

Taulukko 1. Käkijärvelle tehtyt maastokäynnit.

Päivämäärä	Klo alku	Klo loppu	Kuvaus reitistä	Pääkohde	Havainnoijat
5.5.2022	20:45	23:13	kierto meloen, tornista	viitasammakot	Matti Aalto
6.5.2022	5:19	8:27	kierto maalta, tornista	linnut	Matti Aalto
13.5.2022	4:35	5:25	maalta, tornista	linnut	Ari Aalto
30.5.2022	3:50	6:45	kierto maalta, tornista	linnut	Lassi Kangasmäki
25.6.2022	10:20	13:20	kierto meloen, tornista	sudenkorennot, lintupoikueet	Matti Aalto, Kaisa Rautio
9.7.2022	9:25	12:45	kierto meloen, tornista	sudenkorennot, lintupoikueet	Matti Aalto, Alli Hagman
25.8.2022	17:15	18:30	tornista	linnut	Matti Aalto
1.9.2022			tornista	linnut	Ari Aalto

Viitasammakot kartoitettiin yhden yön kuuntelulla meloen järvi rantoja pitkin ympäri. Viitasammakoiden määrän laskeminen on mahdotonta, mutta erittelemällä eri yksilöiksi tulkittavat äänitelevät koiraat saa suuntaa antavan kuvan esiintymistiheyksistä eri puolilla järveä.

Pesimälinnusto kartoitettiin kolmen kartoituskerran menetelmällä, joista kahdella järvi kierrettiin rantoja pitkin ympäri. Kartoituksissa kirjattiin karttapohjalle kaikki vesi- ja rantalinnut sekä muut mielenkiintoiset lajit. Pesivien parien määrät tulkittiin kartoilta kullekin lajille sopivien ajankohtien kartoitustulosten perusteella (LUOMUS 2021). Kahdella syyspuolen käynnillä kartoitettiin levähtäviä sorsalintuja.

Sudenkorentokartoitukset kohdennettiin kesäkuun loppuun ja heinäkuun alkuun, jolloin on paras havainnointiaika luontodirektiivin IV-liitteen lajeista järvellä potentiaalisesti esiintyville lummelampikorennonle (*Leucorrhinia caudalis*), täplälampikorennonle (*Leucorrhinia pectoralis*) ja sirolampikorennonle (*Leucorrhinia albifrons*) (Nieminen & Ahola 2017). Kartoituksissa keskityttiin etsimään luontodirektiivin lajeja, mutta myös muut havaitut lajit kirjattiin, jotta yleiskuva järven sudenkorentotilanteesta jää muistiin. Ensimmäisen kartoituskerran sää oli lämmin ja aurinkoinen. Toisella kartoituskerralla pilvisyys vaihteli, joten korennot eivät lentäneet aivan yhtä aktiivisesti kuin ensimmäisessä kartoituksessa.

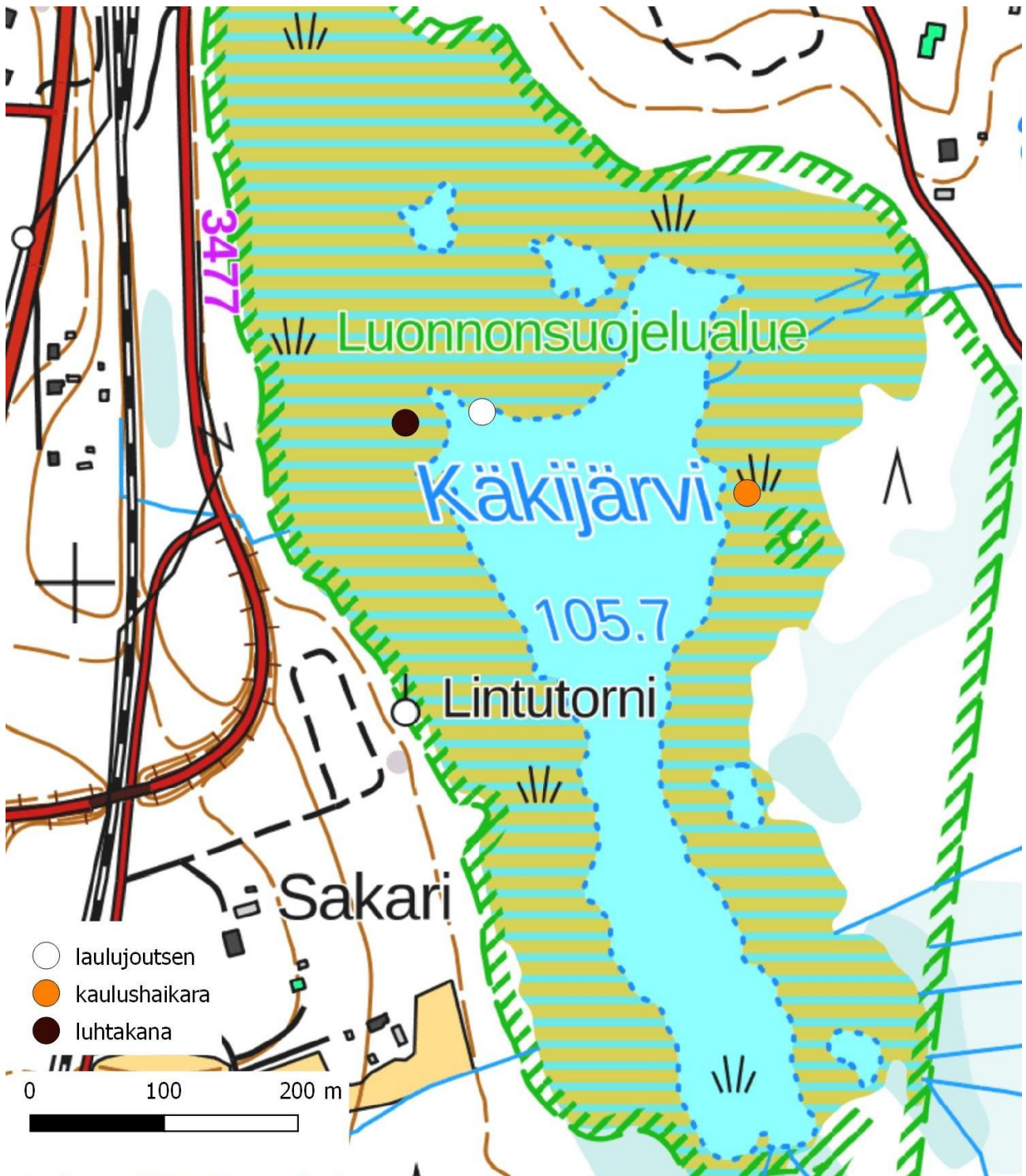
Luontodirektiivin IV-liitteessä mainittujen sudenkorentojen ja viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Kunnostustoimia suunniteltaessa lintulajeista erityisen huomionarvoisia ovat uhanalaiset ja silmälläpidettävät linnut, EU:n lintudirektiivin liitteen 1-lajit ja Suomen erityisvastuulajit. Lintudirektiivin 1-liitteessä on lueteltu yhteisön tärkeänä pitämät lajit, joille on osoitettava erityissuojelualueita (toteutettu Natura 2000-verkostolla). Erityisvastuulajien maailmankannasta huomattava osuus pesii Suomessa.

2. Linnusto

Käkijärven pesimälajistoon kuuluvat tavallisimmat sorsalinnut sekä ruoikkoisten lintujärvien tyyppilajit kaulushaikara ja ruskosuohaukka (taulukko 2, kuva 2). Vuoden 2022 harvinaisimpana lajina järvellä reviiriään piti luhtakana, joka on kuultu aiempinakin vuosina toisinaan. Vesi- ja rantalintujen esiintyminen jakautuu tasaisesti eri puolille järveä.

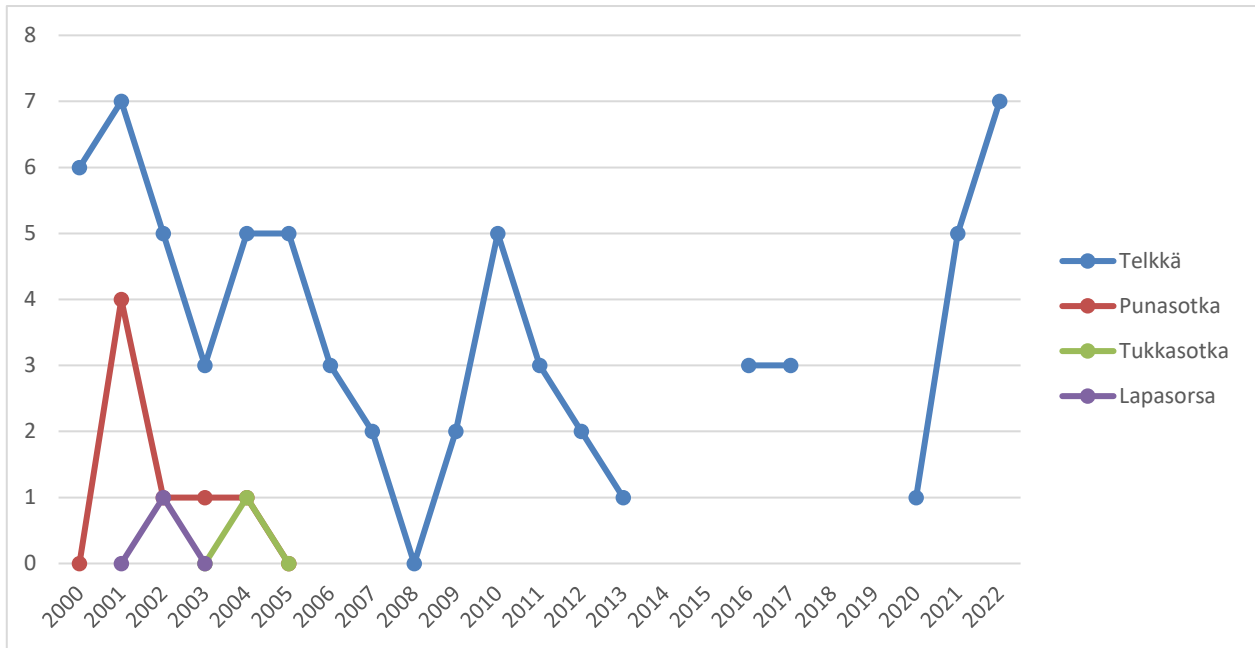
Taulukko 2. Lintulaskentojen kartoitustulokset ja tulkitut reviirimäärät Käkijärvellä 2022. Statukset: isoin kirjaimin 2019 uhanalaisuuslyhenne (NT = silmälläpidettävä, VU = vaarantunut, EN = erittäin uhanalainen), dir = lintudirektiivin I-liitteen laji, eva = Suomen erityisvastuulaji. Havainnot: k = koiras, n = naaras, kn = pari, Ä = laulava, ä = muuten ääntelevä, ad = aikuinen, pm = maastopoikanen, vp = vaihtopukuinen, p = paikallinen, kiert = kiertelevä. Lajit, joille ei ole tulkittu reviirejä, on tulkittu muuttaviksi tai kierteleviksi.

Laji	Status	MAa 5.5.2022	MAa 6.5.2022	AAa 13.5.2022	LK 30.5.2022	MAa, KR 25.6.2022	MAa, AH 9.7.2022	REVIIREJÄ 2022
Laulujoutsen	dir, eva	2ad 4 munaa		ad pesä	2	ad+3pm		1
Tavi	eva	2k, n			ä		n+7pm	2
Sinisorsa		1 kiert	2k	k	kn	7vp	3ad	2
Tukkasotka	EN, eva	3k2n	kn					
Telkkä	eva	3k2n	3k	kn, 6k	3k	n,8pm,n,7pm,n,1pm	n,2pm,n,1pm	7
Kaulushaikara	dir	Ä	Ä	Ä		Ä		1
Ruskosuohaukka	dir				1	k	k	1
Luhtakana		Ä						1
Kurki	dir	2p, 2kiert	1			1	1	1
Metsäviklo					1		2	1
Lehtokurppa		1						1
Taivaanvuohi	NT	Ä	Ä,Ä,1,1		Ä	Ä	Ä	3
Kalatiira	dir, eva					1	1	
Pikkulokki	dir, eva		4					
Naurulokki	VU		4			4	1	
Kalalokki			2 kiert					
Selkälokki	EN, eva		1 kiert					
Harmaalokki	VU	1 kiert	2ad					
Ruokokerttunen	NT			2Ä	11Ä	7Ä	5Ä	11
Pajusirkku	VU	2 Ä	7Ä, k	4Ä	5Ä	2Ä, kn, k	2p	8

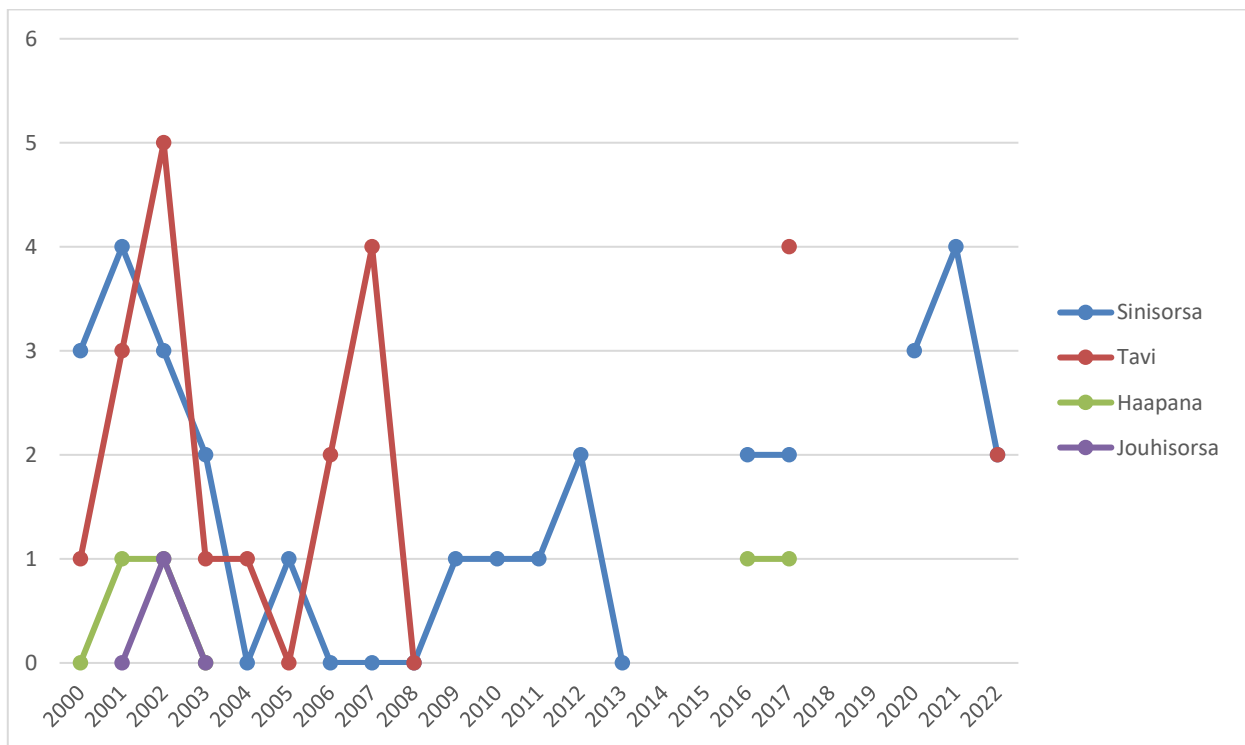

Kuva 2. Vuoden 2022 merkittävimmät lintujen reviirihavainnot kartalla sellaisilla lajeilla, joilla reviirin painopiste oli määritettävissä. (Pohjakartta: Maanmittauslaitos 8/2022)

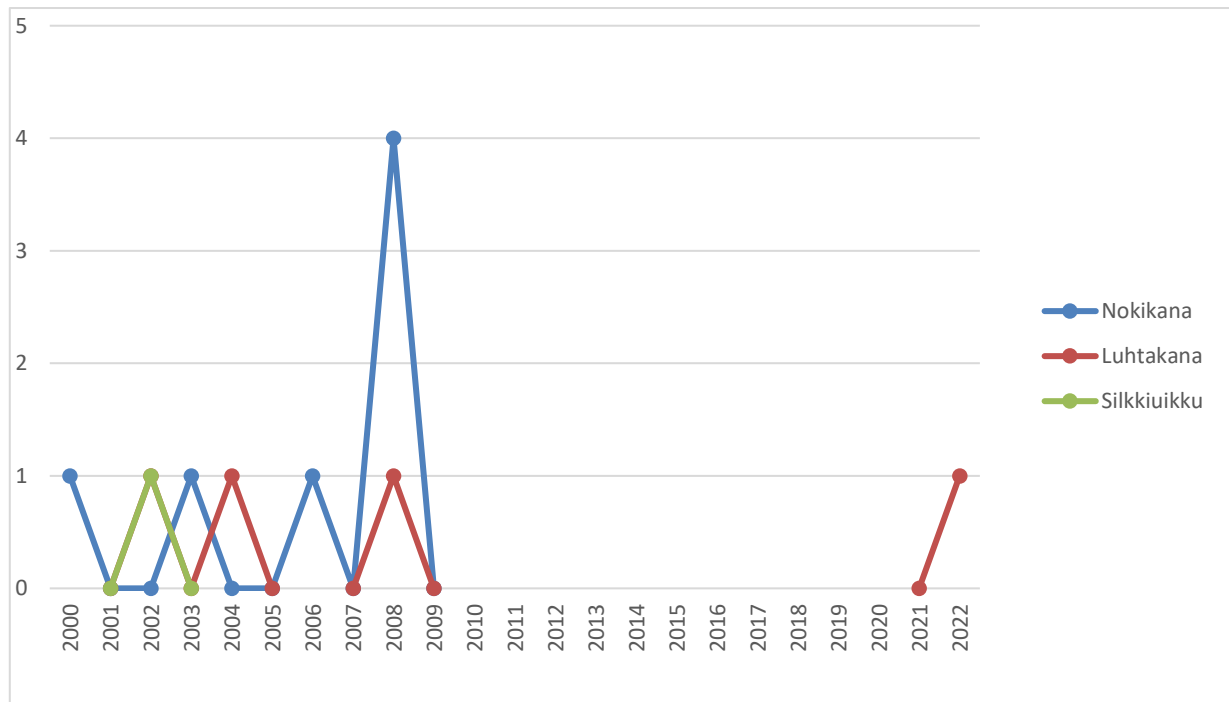
Käkijärven linnusto on merkittävästi heikentynyt. Sotkat, lokkilinnut, nokikana ja harvalukuiset puolisukeltajasorsat ovat kadonneet pesimälinnustosta (kuvat 3-6). Järvellä on tehty kahden käyntikerran vesilintulaskentoja toukokuussa 2000-luvulla lähes vuosittain. Laskematta ovat jääneet vuodet 2014-2015 ja 2018-2019. Järvellä on tehty runsaasti muitakin lintuhavaintoja, mutta kuviin 3-6 on otettu mukaan vain systemaattisesti tehdyt kahden käyntikerran laskennat.

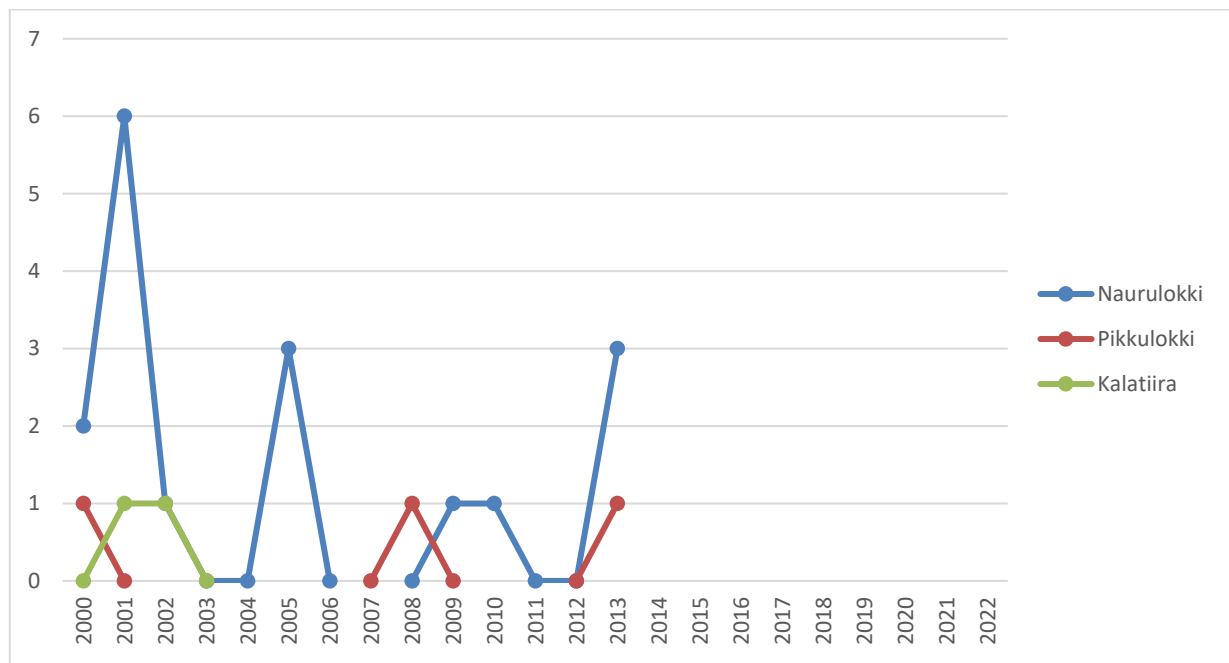
Kuva 3. Telkän, sotkien ja lapasorsan parimäärän kehitys Käkijärvellä 2000-luvulla.

Kuva 4. Sinisorsan, tavin, haapanan ja jouhisorsan parimäärän kehitys Käkijärvellä 2000-luvulla.

Kuva 5. Nokikanan, luhtakanan ja silkkiuikun parimäärän kehitys Käkijärvellä 2000-luvulla.

Kuva 6. Telkän, sotkien ja lapasorsan parimäärän kehitys Käkijärvellä 2000-luvulla.

Sorsalintujen pesinnät onnistuivat tänä vuonna kohtalaisen hyvin, sillä poikueita havaittiin useita, vaikka reviirimäärät ovat vähäisiä (taulukot 2 ja 3). Poikuehavainnot sijoittuivat tasaisesti eri puolille avovesialuetta.

Taulukko 3. Havaitut vesilintupoikueet.

Päivämäärä	Laji	Poikasmäärä	Poikasten ikä
25.6.2022	Laulujoutsen	2	keskikokoisia (II)
25.6.2022	Telkkä	8	keskikokoisia (II)
25.6.2022	Telkkä	6	keskikokoisia (II)
25.6.2022	Telkkä	1	keskikokoinen (II)
9.7.2022	Telkkä	1	iso (III)
9.7.2022	Telkkä	2	keskikokoisia (II)
9.7.2022	Tavi	7	isoja (III)
1.9.2022	Sinisorsa	11	isoja (IIIa)

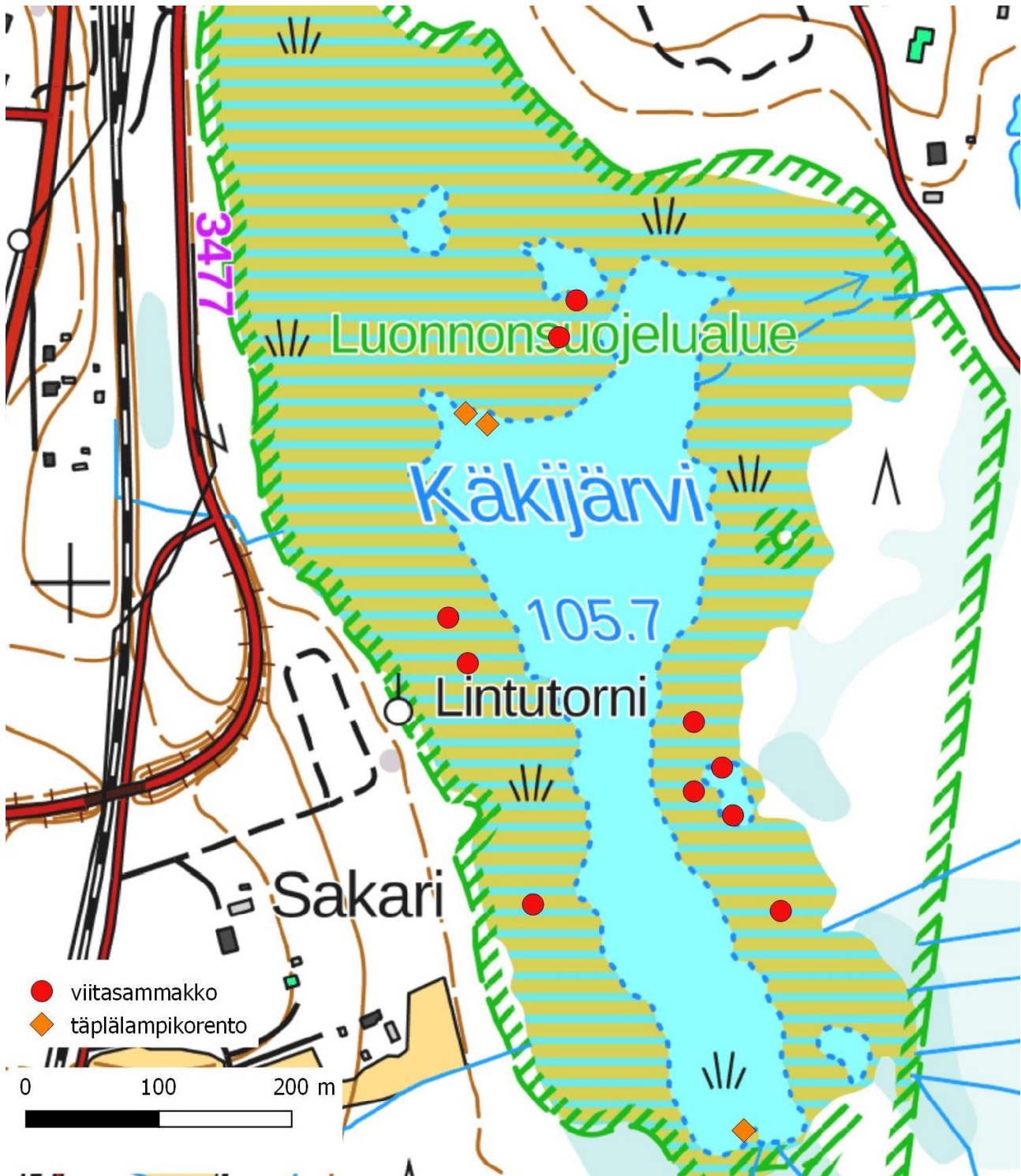
Käkijärvellä on merkitystä myös lintujen muutonaikaisena levähdysalueena. Kevään 2022 kartoituksissa havaittiin kuitenkin vähän levähtäjiä, merkittävimpanä 5 tukkasotkaa 5.5.

Syksyisin Käkijärvi on metsästysrauhoituksen vuoksi tärkeä alue levähtäville linnuille. Elokuussa 2022 Käkijärvellä havaittiin enimmillään 400 puolisukeltajasorsaa (Saarinen 2022).

Kartoituskäynnillä 25.8. nähtiin 205 sinisorsaa, 23 haapanaa, 12 tavia, 3 laulujoutsenta ja sääksi. Vastaavat sorsamäärät ovat olleet tavallisia viime vuosina.

3. Viitasammakot

Viitasammakoita havaittiin joka puolella järveä, yhteensä 10 ääntelevää koirasta (kuva 7). Runsainta esiintyminen vaikuttaa olevan järven keskiosassa molemmin puolin. Myöhäisestä keväästä johtuen käynti saattoi olla hieman liian varhainen, sillä viitasammakoita havaittiin vähemmän, mitä aiempien vuosien havaintojen ja vuoden 2022 hajahavaintojen perusteella olisi voinut olettaa. Esiintyminen on todennäköisesti tämän kartoituksen tuloksia runsaampaa.

Kuva 7. Viitasammakoiden ja täplälampikorentojen havaintopaikat. (Pohjakartta: Maanmittauslaitos 8/2022)

4. Sudenkorennot

Luontodirektiivin IV-liitteen lajeista havaittiin runsaasti lummelampikorentoja (kuva 8) ja kolme täplälampikorentoa. Lummelampikorentoja näkyi ensimmäisellä kartoituskierröksellä 280 koirasta ja 7 naarasta, toisella kartoituskierröksellä 125 koirasta. Lummelampikorentoja oli tasaisesti joka puolella järveä, ehkä eniten eteläpäädyssä. Täplälampikorentoja nähtiin ensimmäisessä kartoituksessa kaksi koirasta pohjoispäässä ja toisessa kartoituksessa yksi koiras eteläpäässä (kuva 7). Muita luontodirektiivin IV-liitteen lajeja ei havaittu.

Ensimmäisellä kartoituskierröksellä 25.6. järvellä oli lennossa tuhansia tytönkorentoja, joista näkyvin laji oli isotypönkorento (*Erythromma najas*), joita määritettiin satoja. Lisäksi lajilleen määritettiin keihästytönkorento (*Coenagrion hastulatum*) (Kuva 11) ja sirotytönkorento (*Coenagrion pulchellum*). Ruskohukankorentoja (*Libellula quadrimaculata*) (kuva9) nähtiin noin 600 yksilöä ja vaskikorentoja (*Cordulia aenea*) noin 100 yksilöä. Punaisia lampikorentoja nähtiin noin 100 yksilöä, joista muutamia määritettiin isolampikorennoiksi (*Leucorrhinia rubicunda*) (kuva 10).

Toisella kartoituskerralla 9.7. nähtiin noin 320 isotypönkorentoa, 19 ruskohukankorentoa, 3 vaskikorentoa, 2 nuorta elokorentokoirasta (*Sympetrum flaveolum*) (kuva 12) ja 1 ruskoukonkorento (*Aeshna grandis*). Punaisia lampikorentoja nähtiin kolme yksilöä, joista yksi määritettiin isolampikorennoiksi.

Kuva 8. Lummelampikorento Käkijärvellä 25.6.2022.

Kuva 9. Ruskohukankorento Käkijärvellä 25.6.2022.

Kuva 10. Isolampikorento Käkijärvellä 25.6.2022.

Kuva 11. Keihästyönkorento Käkijärvellä 25.6.2022.

Kuva 12. Nuori elokorentokoiras Käkijärvellä 9.7.2022.

5. Muut lajihavainnot

Lepakko lenteli lintutornin edustalla 5.5. illalla. Hirvi ruokaili itärannalla 6.5 ja 9.7. Liito-oravan papanoita etsittiin ensimmäisellä kartoituskierroksella järven ympäriltä, mutta niitä ei löytynyt. Kasvilajistosta on tehty erillinen selvitys elokuussa 2022 (Järvinen 2022). Kasvillisuus oli melko monipuolista, mutta harvinaisuuksia ei löytynyt.

Lähteet

Järvinen J. 2022: Kolhon Käkijärven putkilokasvistoselvitys.

LUOMUS 2021: Vesilintujen laskentaohjeet. Luonnontieteellinen keskusmuseo 2021. Saatavilla <https://www.luomus.fi/fi/vesilintujen-laskentaohjeet>

Nieminen M. & Ahola A. 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1/2017. Ympäristöministeriö, Helsinki 2017. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79301>

Saarinen M. 2022: Suullinen tiedonanto Käkijärven lintuhavainnoista.